

TOTOLIKA

3 DECEMBER 2014

Day on the job "YES I CAN!"

TA SALI KADA 6 LUNA • HALFJAARLIJKS • TWICE A YEAR

REVISTA DI

“Totolika”

Asosashon di mayor i amigunan di personanan ku desabilitat mental.

Afiliá na Caribbean Association on mobilizing resources and opportunities for persons with developmental disabilities (CAMRODD).

Afiliá na liga internashonal di Asosashon pa persona ku un desabilitat mental.

Afiliá na Fedemakro.

Trahandu en estrecho koperashon ku Fundashon Kontakto, Fundashon Verriet i Special Olympics Curaçao.

CONTACTBLAD VAN

“Totolika”

Vereniging van ouders en vrienden van personen met een verstandelijke beperking.

Aangesloten bij Caribbean Association on mobilizing resources and opportunities for persons with developmental disabilities (CAMRODD).

Aangesloten bij Inclusion International.

Aangesloten bij Fedemakro.

Nauw samenwerkend met Fundashon Kontakto, Stichting Verriet en Special Olympics Curaçao.

MAGAZINE OF

“Totolika”

Association of parents and friends of persons with a mental disability.

Affiliated to the Caribbean Association on mobilizing resources and opportunities for persons with developmental disabilities (CAMRODD).

Affiliated to Inclusion International.

Affiliated to Fedemakro.

Working together with Fundashon Kontakto, Foundation Verriet and Special Olympics Curaçao.

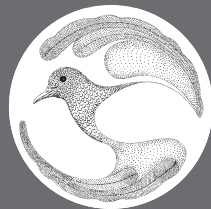
Redakshon /
Redactie / Editors
Aminta Sprockel & Mia Eisden

Foto's
Pers en Totolika

Typesetting / Layout
I-Design, tel.: 524 8068

Printing
INTERPRESS N.V.

Oplage: 3.000 stuks

Beschermvrouwe : Mw. Dulcie Goedgedrag - Terborg

DIREKTIVA TOTOLIKA

Presidente : Sr. W. Harms
1e Sekretario : Sra. A. Loos
2e Sekretario : Sr. H. Scharbay
1e Tesorero : Sr. N. de Haseth
2e Tesorero : Sra. H. Bonito
Komisario : Sr. A. Paula
Sra. Th. Rudolph
Sra. W. Ralf
Sra. M. Fraai - Linzey
Presidente Honorario : Sra. A. Sprockel
Miembro di Honor : Sra. A. Dindial-Schob
Miembro di komishon : Sra. E. Vos

Montagne Rey 98, tel.: 4614233 / 5609400
Mahuma, Kaya P. 362, tel.: 4614233 / 6712733
Winston Churchillweg 157c, tel.: 8683831
Scherpenheuvel 14e, tel.: 7676563 / 6990883
Clioweg 11, tel.: 7675429
Mahuma 133
Res. Palma Real kv. 19, tel.: 7377759
Kaya C.A. Victorina 24, tel: 5101663
Kaya Seru di Milon 60
Jongbloed 171, tel.: 7378824 / 5614138

Sentro Totolika : Sra. Marelva Monte
Kontakto/Wenkel di Fishi I+II : Sra. Samantha Daal-Laclé
V.S.O. Marieta Albertoe : Sra. A. Koster
SGR-Groep en Fundashon Verriet : Sr. Henk Kamsteeg
Special Olympics Curaçao : Sr. Willy Harms
Wegateka Totolika : Sra. Marelva Monte
Informatiecentrum : Sra. M. Eisden
Praatgroep Ala Fuerte : Sr. Domingos Mendes
Sra. Tessalyne Torres

Uteweg z/n, tel.: 7378291
Uteweg z/n, tel.: 7376762
Spanestraat
Christinalaan, tel.: 7367600
Sedreko / Landhuis Hel, tel.: 4614233 / 5609400
Uteweg z/n, tel.: 7378291
Uteweg z/n, tel.: 7378291 / fax: 7372609
Tinta Marreweg 8, tel.: 5204227
Tel.: 5165516

Bankrekeningen : MCB 77171103 / Giro 426555
E-mail : totolika1@gmail.com

KONTENIDO • INHOUD • CONTENTS

INTRODUCTIE	3	SOME IMPORTANT ISSUES OF THE TOTOLIKA SYMP.	8
BEPERKT MAAR HANDIG GENOEG	4	20.000 GULDEN VOOR SPECIAL OLYMPICS	10
10 JAAR SGR-GROEP CONGRES	4	STUDIEDAG SOEUR HEDWIG SCHOOL.....	10
DE STUDIEDAGEN VAN TOTOLIKA	5	WENSEN VAN OUDERS DESEONAN DI MAYORNAN	12
HOPI INTERES PA TREMENDO SIMPOSIO DI TOTOLIKA	6	‘JANIRA FORNERINO’ OUDER VAN HET JAAR	14
IN MEMORIAM	6	TA KIKO TA HERMANDAT? POEMA.....	16

INTRODUKSHON

Un año mas a pasa!

Un año durante kual nos a dediká hopi atenshon na edukashon di nos mayornan pa medio di entre otro dlanan di estudio, grupo di kombersashon, un mini simposio i bishitanan na kas.

Nos a ripara durante e enkuentro-nan menshoná ku e mayornan tabatin hopi nesesidat di e informashonnan duna. Nos mester sigui traha kontinuamente riba esakinan.

E informashon riba kuratela, maneho, mentoría i herensha tabata hopi relevante komokiera ku hopi mayor no tabata na altura di esakinan. E simposio aki tabata hopi eksitoso i bal un riptishon.

Nos ta hopi kontentu tambe di mira ku mas i mas mayornan hóben ta haña kaminda pa Totolika. Danki dios nan ta mira ku ta nos mes mester Sali dilanti pa nos yunan. Tambe pa loke ta trata aktividatnan sosial, nos a dirigí mas tantu riba nos hóbenan. Asina en bes di un kampamentu pa nos hóben adultonan di wenkel di fishi, nos a organisá un kampamentu pa un grupo di hóben.

Karnavalika i selebrashon di Pasku, kaminda henter e famia di Totolika tabata presente, tabata tremendo manera semper.

E año ku ta bini tòg nos lo dediká hopi atenshon na informashon i edukashon di nos hendenan i uni forsa huntu ku SGR grupo pa traha riba e kas pa remplasá kas di famia tan nesesario.

For di aki nos kier manda un gradisimentu di kurason pa tur nos spònsernan, boluntarionan i tur nos otro amigunan pa nan koperashon i envolvimentu. Sin nan nos organisashon no por a funshoná.

**Na tur nos lesadornan
ta bai un deseo di
un próspero 2015**

INTRODUCTIE

Weer een jaartje voorbij!

Een jaar waarin wij heel veel aandacht hebben besteed aan de educatie van onze ouders, via studiedagen, praatgroepen, een minisymposium en huisbezoeken. Wij hebben gemerkt tijdens de studiedagen dat de ouders die er waren, heel erg veel behoefte hadden aan die informatie. Wij moeten daar steeds aan blijven werken.

Zeer relevant was de informatie over curatele, bewindvoering en erfrecht, waar de meeste ouders heel weinig van af wisten. Het symposium was zeer geslaagd en een herhaling zeker waard.

We zijn ook erg blij dat langzaam-aan jonge ouders de weg naar de Oudervereniging vinden. Zij zien gelukkig in dat wij zelf zullen moeten opkomen voor onze kinderen.

Ook wat betreft sociale activiteiten hebben wij ons in het afgelopen jaar wat meer gericht op onze jongeren. Zo is er in plaats van een kamp voor de jongvolwassenen van Wenkel di Fishi, een kamp gehouden voor een groep jongeren. Onze Karnavalika en Kerstfeest waar onze hele Totolika familie bij aanwezig was, waren zoals altijd geweldig.

Het komende jaar zullen we toch weer veel aandacht schenken aan de informatie en educatie en onze krachten bundelen met de SGR voor de totstandkoming van het zo urgente Gezinsvervangend Tehuis.

Wij willen hierbij al onze sponsors, vrijwilligers en andere vrienden heel hartelijk danken voor hun steun en betrokkenheid, zonder hen kan onze Oudervereniging niet draaien.

**Aan al onze lezers:
wij wensen jullie
allemaal een
voorspoedig 2015**

INTRODUCTION

Another year has gone by!

This was a year in which much attention was devoted to the education of our parents, accomplished by means of workshops, conversation groups, a mini-symposium and house-calls. We noted during the workshops that the parents who were present had a great need for information. This is something we must continue to work on.

Most relevant was the information on guardianship, administration and succession right, topics on which most parents are not at all well-informed. The symposium was very successful and most definitely warrants a repeat.

We are also very happy about the fact that little by little young parents are finding their way to the Parents Association. Fortunately they realize that we ourselves must protect the interests of our kids.

Also as regards social activities we focused a bit more on our youths this past year. It is in this spirit that, instead of a camp for the young adults of the 'Wenkel di Fishi', we organized a camp for a group of youngsters. Our “Karnavalika” and Christmas Feast events, attended by our entire Totolika family, as always were simply fantastic.

For the coming year we will be devoting much attention again to information and education, while joining forces with the 'SGR' for the realization of the urgently needed 'Group home' (Gezinsvervangend Tehuis”) project.

We avail ourselves of this opportunity to heartily thank all our sponsors, volunteers and other friends for their valuable support and commitment, for without them our Parents Association simply cannot operate.

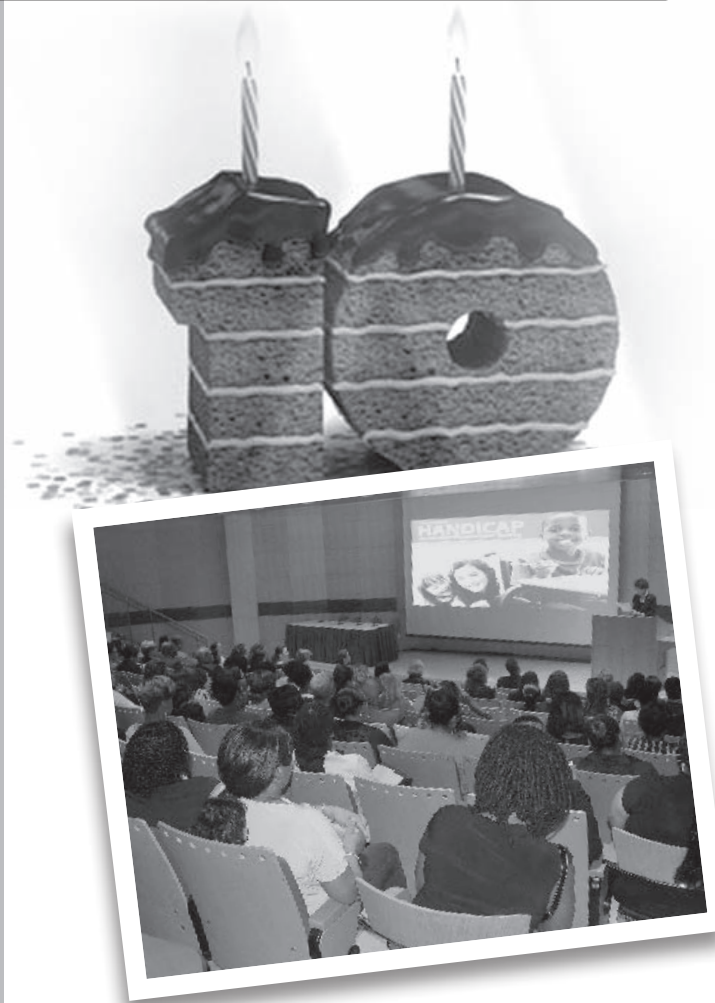
**To our readers:
we wish you all a very
a Prosperous 2015**

BEPERKT MAAR HANDIG GENOEG

Op de Internationale Dag van Personen met een Beperking heeft het project **"Day on the Job, yes I can!"** plaatsgevonden.

Het project is georganiseerd door Fundashon Kontakto, die verantwoordelijk is voor het arbeidscentrum "Wenkel di Fishi I en II". Er zijn 26 bedrijven bereid gevonden om de pupillen van Fundashon Kontakto een dagje mee te laten draaien op 'hun' dag. De deelnemers met hun beperking hebben zo ervaren hoe het is om in een echt bedrijf mee te werken en de bedrijven hebben ervaren dat ook dat ook gehandicapte personen goed werk kunnen verzetten. De stichting schreef 93 bedrijven en instellingen aan, waarvan dus 26 ook echt hebben deelgenomen. Omdat zij het goede voorbeeld hebben gegeven vindt de stichting het waard om deze instellingen en bedrijven bij naam te noemen, als inspiratie voor andere bedrijven die mogelijk nog zouden twijfelen en volgend jaar wel hun medewerking willen verlenen. De deelnemende instanties en bedrijven waren: De Kikker, Parke Tropikal, Bureau Intellectuele Eigendom, Brandweer, Academy Hotel, Antilliaanse Verffabriek, Leading Lady, Guardian Group, Quality Motors, Elite Salon, ASKA, Big Smile, CBA, Telecuracao, Extra Productions, Radio Mas 99.7, GrafiteX, Passaat, Boosty, Office Supply, Baywest, Starbucks, Avila, MCB, Aquarium Petshop en ACU.

Met de deelname van de cliënten, sluit Fundashon Kontakto de viering van het tienjarig bestaan af.

10 JAAR SGR-GROEP

CONGRES: 'HANDICAP EN MOEILIJK VERSTAANBAAR GEDRAG'

In het kader van het tienjarig bestaan van de Stichting voor Gehandicapten- en Revalidatiezorg (SGR-Groep) werd vrijdag en zaterdag een symposium georganiseerd met de titel 'Handicap en moeilijk verstaanbaar gedrag'. Directeur Henk Kampsteeg verwelkomde de 200 deelnemers op deze dag bij de Centrale Bank van Curaçao en St. Maarten (CBCS). Er waren twintig sprekers. Met dit symposium hebben medewerkers de gelegenheid gekregen om meer kennis te verwerven op het gebied van moeilijk verstaanbaar gedrag en hoe ze methodes in de praktijk kunnen toepassen.

De studiedagen van Totolika

Opening door Aminta Sprockel

Alice Loos tijdens de ice-breaker

Van de 4 studiedagen voor jonge ouders die door Totolika zijn georganiseerd in het kader van "Empowerment van ouders" is de laatste van 19 oktober de meest bezochte en succesvolste geweest. Van de 60 bezoekers heeft de helft het evaluatieformulier ingevuld. De 31 bezoekers die het formulier hadden ingevuld hebben allemaal genoten van de studiedag. De presentaties vonden ze allemaal interessant. De lokaliteit, het eten en de organisatie waren naar ieders tevredenheid. Op het eind van de ochtend vond de uitreiking van de certificaten plaats.

Achttien (personen) ouders hadden alle vier de studiedagen bezocht en ontvingen dus een certificaat uit handen van minister Irene Dick.

De groep ouders die alle 4 de studiedagen bijwoonden, ontvingen uit handen van Minister Irene Dick een certificaat

HOPI INTERES PA TREMENDO SIMPOSIO DI TOTOLIKA

Den un sala yen yen, Totolika, Fundashon Kontakto i SGR Groep a tene ayera, un simposio sumamente interesante ku koperashon di sra. mr. Ursula Girigori-Luijdens (wes) i sra. mr. Alba Chatlein (notario).

Tópiko di e mini simposio tabata: "Protekshon hurídiko di e persona ku un desabilidat mental".

Dor ku mayornan i otro famianan hopi biaha no sa kòrda ku nan no tei pa semper pa protehá e yu aki, e instanshanan ariba menshoná kier a hasi mayornan konsiente di e instrumentonan pa prevení ku e yu ta kai den un bashí ora e mayor no por protehé mas. E instrumentonan ta "kuratele, bewindvoering i mentorschap".

Rònt di e tres medidanan aki preguntanan tabata bini unu tras di otro for di sala. Tambe tokante e herensia, ku lo mester wòrdu regla den tètamènt, i pa kual e yu ku desabilidat mester di protekshon. A urgí mayornan pa no warda pa regla un ke otro te ora "baka hoga na pos".

Totolika ke gradisí e dos damanan sra. Girigori i sra. Chatlein un biaha mas pa nan kontribushon balioso na e evento aki. Tambe na Kura Hulanda ku a duna koperashon pa e hùr di Tula Room, ku tabata sumamente adekuado.

Aminta Sprockel

HEEL VEEL INTERESSE VOOR SYMPOSIUM VAN TOTOLIKA

Voor een bomvolle zaal werd door Totolika, Fundashon Kontakto en de SGR Groep een buitengewoon interessant symposium gehouden met medewerking van mw. mr. Ursula Girigori Luydens (rechter) en mw. mr., Alba Chatlein (notaris).

Het onderwerp was: "Juridische bescherming van de persoon met een verstandelijke beperking".

Daar ouders en verzorgers er vaak niet aan denken dat zij er niet voor altijd zijn om dit kind te beschermen, wilden bovengenoemde instanties, de ouders bewust maken van de instrumenten, die er zijn om te zorgen, dat hun zoon of dochter niet alleen komt te staan, als de ouders hen niet meer kunnen beschermen. Deze instrumenten zijn: curatele, bewindvoering en mentorschap.

Over deze drie middelen werden er vragen gesteld vanuit de zaal. Ook over de erfenis, welke geregeld dient te worden in een testament, en waarvoor de zoon of dochter ook bescherming nodig heeft. De ouders/ verzorgers werden aangespoord om niet te lang te wachten om maatregelen te treffen, voordat het te laat is.

Totolika wil de twee dames mw. mr. Ursula Girigori Luydens en mw. mr. Alba Chatlein nogmaals heel hartelijk danken voor hun waardevolle bijdrage aan het symposium. Ook aan Kura Hulanda voor hun gastvrijheid. Nogmaals onze hartelijke dank.

Aminta Sprockel

In memoriam

In dit laatste half jaar hebben we vier trouwe leden verloren:
We zullen hen in ons gebed gedenken.

Idi Statie
moeder van Cheriël

Celsio Martina
vader van Indjomar

Muriel (Mieki) Vornis
moeder van Karl

Wilma Racamy
(vrijwilligster)

May Wong

07-09-1950 – 05-11-2014

Wij wensen de familie veel sterkte.

May met vrijwilligster Bertha

SOME IMPORTANT ISSUES OF THE TOTOLIKA SYMPOSIUM

Mentorship

- Meant for people who are no longer able to look after their personal interests (interests that do not involve money and property)
- The mentor then makes decisions, to the extent possible together with the person involved.

Administration

- Intended for situations where, owing to physical or mental reasons, a person is temporarily or permanently unable to look after his/her financial interests
- An administrator is appointed over all or certain property of a person
- Consequences of administration: the person involved may no longer decide independently on property placed under administration
- The administrator conducts the management of the property.

Placing under Guardianship

- Intended for people who no longer are able to look after their financial as also other personal interests
- An adult who by reason of:
- A mental disorder, as a result of which the affected person, whether at intervals or not, is unable to properly look after his/her interests, or is hindered in doing so
- Waste
- Habitual alcohol abuse
- Habitual drugs or stimulants abuse
- Consequences of guardianship: the person involved forfeits his/her legal capacity, so that he/she may no longer perform legal acts independently, without the guardian's consent
- A person placed under guardianship is called a "ward (of court)".

RECYCLED PAPER

ENKELE BELANGRIJKE ONDERWERPEN VAN HET TOTOLIKA SYMPOSIUM

Mentorship

- Bedoeld voor mensen die hun persoonlijke belangen (belangen die niet over geld en goed gaan) niet meer kunnen behartigen
- De mentor neemt dan, zoveel mogelijk samen met de betrokken, beslissingen

Bewindvoering

- Bedoeld voor de situatie dat iemand door lichamelijke of geestelijke toestand tijdelijk of blijvend niet in staat is om diens financiële belangen te behartigen
- Bewind wordt ingesteld over alle of bepaalde goederen van een persoon
- Gevolgen van bewind: betrokkene mag over de onder bewind gestelde goederen niet meer zelfstandig beslissen
- De bewindvoerder voert het beheer van de goederen

Curatele

- Bedoeld voor mensen die zowel hun financiële als andere persoonlijke belangen niet meer kunnen behartigen
- Meerderjarige die wegens:
- Een geestelijke stoornis, waardoor de gestoorde, al dan niet met tussenpozen, niet in staat is of bemoeilijkt wordt zijn belangen behoorlijk waar te nemen
- Verkwisting
- Gewoonte van drankmisbruik
- Gewoonte van misbruik van verdovende of stimulerende middelen
- Gevolgen van curatele: betrokkene verliest zijn/haar handelingsbekwaamheid en mag dus niet meer zonder toestemming van de curator, zelfstandig rechtshandelingen verrichten
- Iemand die onder curatele is gesteld wordt een curandus genoemd.

RECYCLED PAPER

20.000 gulden voor Special Olympics

Telecommunicatiebedrijf Digicel verlengde onlangs het sponsorcontract van de Special Olympics en doneerde gelijk 30.000 gulden aan de organisatie. De fondsen worden aangewend voor de voorbereiding van atleten voor deelname aan de Special Olympics die volgend jaar in Los Angeles worden georganiseerd. Naast de fondsen zal Digicel het hele jaar door samenwerken met de organisatie. Op de foto het moment van overhandiging.

Lekker lachen!

STUDIEDAG SPECIAAL ONDERWIJS SOEUR HEDWIG SCHOOL

De Soeur Hedwig School organiseerde op 14 november in samenwerking met 'De Onderwijsspecialisten' uit Nederland een studiedag voor het Speciaal Onderwijs met de titel 'Het kan! Omgaan met gedrag'.

'De Onderwijsspecialisten' zijn een jaar geleden een project gestart op Curaçao samen met de Soeur Hedwig School, een school voor leerlingen met lichamelijke beperkingen vaak in combinatie met verstandelijke of leerproblemen. Het doel van dit project is kennis uit te wisselen om het Speciaal Onderwijs te helpen ontwikkelen.

Voor vrijdag waren ruim 100 deelnemers, met name medewerkers van de negen Speciale Scholen van RKCS en gasten van de andere schoolbesturen en betrokken instanties zoals Totolika en Wenkel di Fishi bij de studiedag uitgenodigd. Tijdens de studiedag werden thema's als 'anders kijken naar gedrag', klassenmanagement, directe instructie model en communicatie met behulp van visualisaties behandeld.

Maar de studiedag was ook gericht op onderlinge communicatie en uitwisseling van ervaringen van alle schoolmedewerkers in een gezellige sfeer.

YESTERDAY... TODAY... TOMORROW

There are two days in every week about which we should not worry, two days which should be kept free from fear and apprehension.

One of these days is YESTERDAY with its mistakes and cares, its faults and blunders, its aches and pains. YESTERDAY has passed forever beyond our control.

All the money in the world cannot bring back YESTERDAY. We cannot undo a single act we performed. We cannot erase a single word we said ... YESTERDAY is gone.

The other day we should not worry about is TOMORROW with its possible adversaries, its burdens, its large promise and poor performance. TOMORROW is also beyond our immediate control.

Tomorrow's sun will rise, either in splendour or behind a mask of clouds but it will rise. Until it does, we have no stake in TOMORROW for it is as yet unborn.

This leaves only one day... TODAY. Any man can fight the battle of just one day. It is only when you and I add the burdens of those two awful eternities... YESTERDAY AND TOMORROW that we break down. It is not the experience of TODAY that drives men mad. It is remorse or bitterness for something which happened YESTERDAY and the dread of what TOMORROW will bring.

LET US THEREFORE LIVE BUT ONE DAY AT A TIME!

De onderwijsspecialisten op Curaçao

DIA DI ESTUDIO ENSEÑANSA SPESHAL DI SKOL SOEUR HEDWIG

Dia 14 di novèmber skol **Soeur Hedwig** den kolaborashon ku 'De Onderwijsspecialisten' di Hulanda, a organisá un dia di estudio riba enseñansa speshal. E dia di estudio aki tabatin komo titulo "Por; atendiendo ku komportashon".

Un año pasa 'De Onderwijsspecialisten' a kuminsá un proyekto aki na Kòrsou huntu ku skol Soeur Hedwig, un skol pa muchanan ku limitashon físiko, hopi bia kombiná ku limitashon mental òf problema pa siña.

Meta di e proyekto aki ta pa interkambiá konosementu pa asina yuda desaroyá enseñansa speshal. Djabièrnè tabatin komo 100 partisipante. Nan tabata di e 9 skolnan pa enseñansa speshal di Direktiva di Skolnan Katóliko I invitadonan di e otro direktivanan di skol I tambe otro instanshanan envolví, manera entre otro Totolika I wenkel di Fishi.

Durante e dia di estudio a trata temanan manera entre otro : "Mira komportashon na un otro manera", "Maneho di Klas", "Modelo di Instrukshon Direkto" I tambe "Komunikashon ku mantenshon di visualisashon".

Pero tambe e dia di estudio tabata dirigí riba komunikashon ku otro I interkambio di eksperiensha di e kolaboradónan den un ambiente ameno.

Wensen van ouders

geformuleerd op de 3e studiedag
op 24 augustus 2014, Sentro Totolika

Onze filosofie is:

Dat elke persoon met een beperking:

- de plaats krijgt die hem toekomt in de gemeenschap
- hij/zij behandeld wordt met waardigheid en gelijkwaardigheid
- hij/zij de kans krijgt zijn zelfrespect te ontwikkelen

Educatie

Elke persoon met een beperking heeft recht op verantwoord onderwijs, dat rekening houdt met zijn interesse en capaciteit. Iedereen is in staat iets te leren. Zowel de persoon met een beperking, als degene die hem verzorgt, hebben recht op meer en betere mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Zeer belangrijk voor hen is het aanleren van sociale vaardigheden, onder andere zelfrespect. Er moet een goede communicatie zijn tussen school en thuis.

Wonen

Een huis waar iemand woont, waar hij zich veilig en op zijn gemak voelt. De persoon met een beperking moet een eigen kamer of hoekje hebben, waar hij privacy heeft. Zowel thuis als in een tehuis moet de sfeer rustig zijn, respectvol en liefdevol. De Overheid moet aangespoord worden om meer gezinsvervangende huizen te brengen (de wachtlijst is nu 180 personen).

Dienstverlening

Personen met een beperking hebben recht op alle essentiële diensten. De wetten moeten worden aangepast, sociale voorzieningen, bijvoorbeeld door meer recreatieve

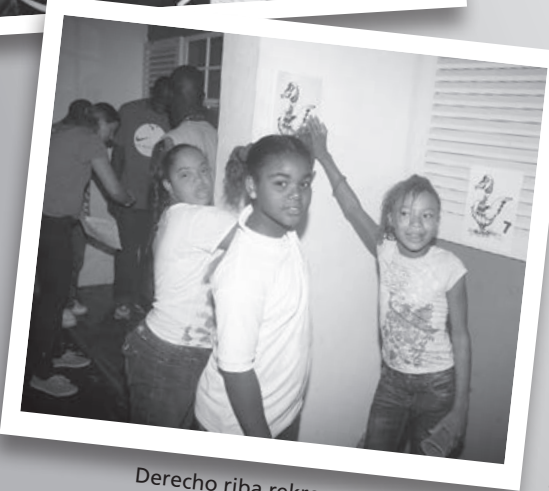
mogelijkheden in de wijk, betere toegang tot publieke plaatsen, therapeutische dienstverlening, kans op naschoolse opvang, zwemlessen en andere culturele activiteiten.

Arbeid

Zoals alle andere mensen heeft de persoon met een beperking recht op zinvol werk en een gelijk loon. Van huis uit moeten ouders hun kind accepteren zoals het is en hem begeleiden naar arbeidsmatige activiteiten. Hij heeft recht op arbeidstraining en een goede evaluatie van zijn capaciteiten en interesse.

Voorlichting aan ouders en gemeenschap

Elke persoon met een beperking heeft recht op onvoorwaardelijke acceptatie van zijn ouders en de gemeenschap. Om dit mogelijk te maken moeten zowel de ouders als de gemeenschap geïnformeerd worden door constante publieke educatie. De informatie naar ouders toe, moet gericht zijn op gelijke behandeling van hun kind, op het hem aanleren van sociale vaardigheden en hem naar onafhankelijkheid te begeleiden. Educatie van de gemeenschap is belangrijk om iedereen bewust te maken van de rechten van de persoon met een beperking.

Derecho riba rekreo

Deseonan di mayornan

formulá den e dia di estudio
24 di ougustùs 2014 Sentro Totolika

Edukashon

Kada un persona ku un limitashon tin derecho riba un edukashon apropiá ku ta tene cuenta ku su interes i kapasidat. Tur hende por siña algu. Tantu e persona ku limitashon, komo esnan ku ta kuid'é, mester tin mas i mihó posibilidat pa prepará nan mes. Hopi importante pa nan haña sina ta abilitatnan sosial entre otro respèt propio. Mester tin un bon komunikashon entre skol i kas.

Bibienda

Bibienda ta kaminda un hende ta biba, kaminda e ta sinti su mes sigur i na kas. E persona ku limitashon mester tin un kamber òf huki pa su mes, kaminda e tin privasidat. Tantu serka su famia komo den un bibienda pafó e ambiente mester ta trankil, ku respèt i amor. Mester urgi Gobièrnu pa traha riba bibienda pa e personanan ku mester di esaki (e lista di es-pera ta 180).

Servisionan

Personanan ku desabilidat tin derecho riba tur servisio esensial. Kier men: médiko (mester drecha leinan), sosial (mas rekreashon den bario), mihó aksesu na lugánan públiko, servisionan terapéutiko, oportunitat pa aktividat despues di skol i pa lesnan di landa, di baile i aktividatnan kultural.

Empleo

E persona ku desabilidat tin derecho manera tur otro hende riba trabou signifkativo i pago igual. For di kas mayornan mester kuminsá aseptá e yu manera e ta i dun'é guia pa e siña hasi trabou. E tin derechi riba formashon laboral i evaluashon di su kapasidat i interes.

Edukashon di mayor i komunidad

Tur persona ku desabilidat tin derecho riba akseptashon inkondishonal dor di nan mayornan i komunidad. Pa hasi esei posibel tantu mayornan komo komunidad mester ser informá pa dor di programanan di edukashon públiko kontinu. E informashon na mayornan mester ta dirigí pa nan siña trata e yu igual, siña e yu abilitatnan sosial i yud'é desaroyá pa e bira independiente. Informashon pa komunidad ta importante pa konsientisá tur hende riba e derechonan di e persona ku desabilidat (mira servisionan).

Nos filosofie ta:

Pa kada persona ku desabilidat:

- haña e lugá ku e meresé den komunidad
- pa e wòrdu trata ku dignidat i igualdat
- pa e haña oportunitat pa desaroyá respèt propio

Derecho riba rekreo

'Janira Fornerino' ouder van het jaar

Veneto

Op zondag 14 december hield de Oudervereniging Totolika het jaarlijkse kerstfeest voor haar leden in de ballroom van het Veneto Holiday Beach Hotel.

Het hoogtepunt van elk jaar is wanneer de voorzitter de 'Ouder van het Jaar' naar voren roept, dat is de ouder die altijd aanwezig is geweest bij alle activiteiten van 2014, zowel de educatieve als recreatieve.

Dit jaar was dat mw. Janira Fornerino, die door de voorzitter in het zonnetje werd gezet en onder applaus een geschenkje ontving.

De scoutgroep Nafasie onder leiding van Alice Loos bracht een vrolijke sketch, waarin naar voren kwam hoe multicultureel wij zijn, en hoe wij verenigd ons eiland kunnen verbeteren. In die feestelijke sfeer met muziek van Richenel Rosario konden de aanwezigen genieten van een heerlijk bordje, bereid door Lonchi Wong.

Ondertussen gaf ook Minister Larmonie acte de présence en sprak de aanwezigen toe, en wenste Totolika sterkte met het goede werk.

De charmante artieste Ilva Justiana gaf een korte spetterende show, wat de sfeer nog verhoogde, zodat enkele jongelui het niet konden laten om bij Ilva op het podium te klimmen.

Onder het vormen van een ketting bij het zingen van Ban Planta Pas, sloot Totolika de avond en zodoende ook het jaar 2014.

Het was een sfeervol feest, dat begon met het aansteken van een kaars op elke tafel, een gebed door mw. Theresa Rudolph, een kersttoespraak van de voorzitter Willy (Junny) Harms. In zijn speech prees hij o.a. de ouders, die gedurende 2014, steeds present waren op de informatie- en studiedagen. Ook benadrukte de voorzitter weer de bezorgdheid van Totolika voor de toekomst van de personen met een verstandelijke beperking wanneer hun ouders er niet zijn en noemde hij het gezinsvervangende tehuis waar Totolika zich ten volle voor inzet, om de wachtlijst van 180 personen te verlichten.

'Janira Fornerino' Mayor di aña

Djadumingu dia 14 di desèmber 2014 Totolika a selebrá su tradishonal fiesta di Pasku pa su miembronan den ballroom di hotèl Veneto Holiday Beach.

Tabata un fiesta ku hopi ambiente ku a kuminsá ku sendementu di un bela riba kada mesa, un orashon dor di Theresa Rudolph i un diskurso di nos presidente Willy (Junny) Harms. Den su diskurso Junny a elogiá e mayornan ku durante 2014 kada bes atrobe tabata presente na nos aktivitatnan di informashon i enkuentronan di estudio.

Tambe e presidente a pone énfasis riba e prekupashon grandi di Totolika pa futuro di nos hendenan ku limitashon mental ora mayornan ya no tei mas. Aki e ta menshoná e kas pa remplasá kas di famia kual Totolika ta haciendo hopi esfuerso pa e keda realisá i asina aliviá e lista di espera ku ta konta ku no menos ku 180 nòmber. E momento kulminante di e anochi, meskos ku tur aña tabata ora a anunsiá ta ken a sali mayor di aña. E mayor aki durante 2014 tabata presente na delaster

un aktivitat di Totolika, tantu esnan rekreativo komo esnan edukativo. Pesey presidente a laga lus bria riba Janira Fornerino i a entreguele un regalito bou di un aplousu bon meresi.

E grupo di skout Nafasie, bou di guia di Alice Loos, a trese un skèch alegre den kual a resaltá kon multikultural nos ta i ku huntun den union nos por drecha nos isla. Den e ambiente festivo ei ku músika di Richenel Rosario presentenan por a gosa di un plato sukulento prepará pa Lonchi Wong.

Entre tantu Minister Larmonie tambe a hasi akto di presensha i a dediká algun palabra na Totolika deseando nos forsa den e bon trabou.

E flamante artista Ilva Justiana a duna un show espektakular drechando e ambiente ainda mas. Aki algun di nos hóbennan no por a resistí e tentashon di subi riba tarima huntun ku Ilva.

A klousura e anochi kantando "Ban Planta Pas" kaminda tur presente a tene man di esnan banda di dje formando asina un kadena.

SELEBRASHON DI PASKU 2014

Photo: J. Howard

Ta kiko ta hermandat?

Den e tèmpo di Pasku aki ta bon ku nos para ketu pa konvivensia ku nos ruman.

Ta sabiduria di Lincoln
i kalor di Gandhi.
Ta simplesa di Kristu i humildat di Mohamed
i sintimentu humano di Confucio.
Ta Katóliko i Protestant i Hudiu
bibando na pas i harmonia.
Ta merikano, hulandes, venezolano, ingles
i yu di tera trahando huntu,
sintá ta bati kabes den sala di reunion,
buskando huntu kaminda
pa alkansá progreso general.
Hermandat ta tambe e dies mandamentunan
i e sermon di montaña.
Ta Beibel, Talmut i Koran.
Ta esensia di tur sabiduria di tur e siglonan destilá
den un palabra.
Pero e ta ademas konvivensia di bo bisiña
i amigunan ku ta sinti doló ku bo
na ora di pena
i alegria na ora di triunfo.
Bo no por mira hermandat,
bo no por tend'é, ni sinti su smak.
Pero shen biaha pa dia e ta karisiá bo alma.
Ta un man di konsuelo riba e skouder
ora tempu ta pisá.
Ta e sonrisa di kurashi
ora kaminda ta parse demasiado largu.
Ta e oido di kompreshon ora krus di bida
bira insoportabel.

N.N.